

Themaonderzoek 2011

Bedrijfscombinaties (IFRS 3R)

Toezicht Financiële Verslaggeving

27 oktober 2011

Autoriteit Financiële Markten

De AFM bevordert eerlijke en transparante financiële markten. Wij zijn de onafhankelijke gedragstoezichthouder op de markten van sparen, lenen, beleggen en verzekeren. De AFM bevordert zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten en ziet toe op een eerlijke en efficiënte werking van kapitaalmarkten. Ons streven is het vertrouwen van consumenten en bedrijven in de financiële markten te versterken, ook internationaal. Op deze manier draagt de AFM bij aan de welvaart en de economische reputatie van Nederland.

Inhoudsopgave

1	Conclusie en samenvatting	4
2	Inleiding	6
3	Doelstellingen van het themaonderzoek, opzet en populatie	8
4	Bevindingen	9

1 Conclusie en samenvatting

Beursgenoteerde ondernemingen slagen er voor een groot deel in de effecten van bedrijfscombinaties begrijpelijk te maken voor de gebruikers van de jaarrekening. Deze effecten maken zij inzichtelijk door de voorschriften op het gebied van de verwerking van bedrijfscombinaties toe te passen. Dat blijkt uit het themaonderzoek Bedrijfscombinaties dat de Autoriteit Financiële Markten (AFM) heeft uitgevoerd op de financiële verslaggeving 2010. De AFM ziet op de volgende punten wel mogelijkheden om de verwerking van bedrijfscombinaties in de financiële verslaggeving verder te verbeteren, uit te breiden of te verduidelijken:

- Het totaal van de overnamevergoeding en alle componenten waaruit deze is opgebouwd vermelden (zie 4.3);
- De toelichting op het voorwaardelijke deel van de overnamevergoeding en het eventuele effect hiervan op het resultaat voor het boekjaar volledig opnemen (zie 4.3 en 4.10);
- Het presenteren van de op de overnamedatum opgenomen bedragen voor elke categorie van verworven activa en overgenomen verplichtingen, waaronder de overgenomen vorderingen (zie 4.4);
- De toelichting op de verwerking van bestaande niet-controlerende kapitaalbelangen op het moment van aangaan van de bedrijfscombinatie, opnemen (zie 4.7);
- Aan de overname gerelateerde kosten vermelden (zie 4.8); en
- Heroverwegen van de wijze van identificeren van: overgenomen voorwaardelijke verplichtingen en herworven activa (zie 4.4 en 4.5).

Algemeen

Ook de in 2008 gewijzigde standaard voor Bedrijfscombinaties (IFRS 3R) heeft tot doel de relevantie, betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid te verbeteren van de informatie die een onderneming verstrekt over een bedrijfscombinatie en de gevolgen ervan.

Ondernemingen moeten de wijzigingen in dit voorschrift toepassen in financiële verslaggeving over boekjaren die aanvangen op of na 1 juli 2009. De wijzigingen beïnvloeden de wijze waarop ondernemingen over bedrijfscombinaties rapporteren. Het implementeren van wijzigingen in een standaard is lastig en meestal duurt het enige tijd voordat nieuwe “best practices” ontstaan.

In het boekjaar 2010 heeft 18 procent van de beursgenoteerde ondernemingen één of meerdere bedrijven overgenomen. Een overname of bedrijfscombinatie is een gebeurtenis waarbij de informatiebehoefte bij gebruikers van de jaarrekening toeneemt. De AFM heeft onderzocht hoe deze ondernemingen de standaard over Bedrijfscombinaties naleven in hun jaarrekening 2010.

Omdat de AFM het themaonderzoek op basis van openbare informatie moet uitvoeren¹, kan zij de achtergrond van een aantal bevindingen niet vaststellen. Na het uitbrengen van de rapportage over het themaonderzoek, zal de AFM de financiële verslaggeving van de

---

¹ De AFM kan op grond van artikel 2 lid 1 Wet toezicht financiële verslaggeving (Wtfv) alleen om een nadere toelichting verzoeken indien zij op grond van openbare feiten of omstandigheden twijfel heeft over de juiste toepassing van de verslaggevingsvoorschriften.

betreffende ondernemingen nader onderzoeken en mogelijk de ondernemingen benaderen met een verzoek om nadere toelichting.

Toelichting op de bedrijfscombinatie

Een grote meerderheid van de ondernemingen geeft de verplichte toelichtingen op bedrijfscombinaties. De overnemende partij moet informatie verstrekken die gebruikers van haar jaarrekening in staat stelt om de aard en financiële gevolgen van een bedrijfscombinatie te beoordelen. Een meerderheid van de ondernemingen vermeldt de naam van het overgenomen bedrijf, het percentage van de verworven zeggenschap, een beschrijving van het overgenomen bedrijf, de overnamedatum en hoe zij zeggenschap heeft verkregen. Ondernemingen rapporteren ook bij individueel niet materiële bedrijfscombinaties vrijwillig de naam en de overnamedatum. Het lijkt erop dat ondernemingen tegemoet komen aan gebruikers van de jaarrekening die deze informatie belangrijk vinden.

Verder rapporteert een grote meerderheid van de ondernemingen de omzet en het resultaat van de bedrijfscombinatie sinds de overnamedatum. Deze toelichting helpt gebruikers om een onderscheid te maken tussen organische en aangekochte groei van de onderneming.

Bij een grote meerderheid van de ondernemingen is de reële waarde van de overnamevergoeding duidelijk. Ongeveer een kwart van de ondernemingen geeft aan dat een gedeelte van de overnamevergoeding een voorwaardelijke component bevat. Wijzigingen in de waardering van deze voorwaardelijke verplichtingen moeten in het resultaat worden verantwoord en kunnen daarmee invloed hebben op toekomstige jaarrekeningen. Geen van de betrokken ondernemingen geeft alle vereiste toelichtingen bij voorwaardelijke overnamevergoedingen. Hier bestaat dus nog ruimte voor verbetering.

Toerekening aan verworven activa en overgenomen verplichtingen

Driekwart van de ondernemingen vermeldt de op de overnamedatum opgenomen bedragen per categorie van verworven activa en overgenomen verplichtingen. Bij individuele posten ligt het beeld genuanceerder. Driekwart van de ondernemingen geeft een toelichting op de goodwill of badwill per acquisitie en noemt hierbij als belangrijkste factoren synergie en ervaringen van het personeel. Een ruime meerderheid vermeldt de reële waarde van de overgenomen vorderingen, maar slechts een kleine groep geeft alle bij deze post vereiste toelichtingen. Opmerkelijk is dat slechts een hele kleine groep ondernemingen informatie verstrekt over overgenomen voorwaardelijke verplichtingen. Gezien het belang van deze informatie voor gebruikers van de jaarrekening ziet de AFM op deze punten ruimte voor verbetering van de financiële verslaggeving.

Driekwart van de ondernemingen identificeert en waardeert één of meerdere immateriële vaste activa, waarbij aan klanten en merken gerelateerde posten het meest voorkomen. Ongeveer de helft van de ondernemingen vermeldt de reden voor de acquisitie. In vrijwel alle gevallen sluit de genoemde reden aan bij de gepresenteerde immateriële vaste activa. Geen van de onderzochte ondernemingen identificeert een immaterieel vast actief dat voortkomt uit een herworven recht.

Overige bevindingen

Bij overnames waarbij een belang van derden in de overgenomen partij ontstaat, hebben ondernemingen een voorkeur voor verantwoording van de goodwill volgens de partiële methode. Bij deze methode komt de goodwill op het belang van derden niet tot uitdrukking in de jaarrekening van de overnemende partij. Vooruitlopend op de wijziging in de standaard over Toelichting op belangen in andere ondernemingen, zal de AFM met een themaonderzoek op de jaarrekeningen 2011 een nulmeting doen naar de manier waarop ondernemingen de belangen van derden toelichten.

Een kwart van de ondernemingen is betrokken bij een bedrijfscombinatie waarin zij al eerder een niet-controlerend kapitaalbelang bezat. Ongeveer de helft van de betrokken ondernemingen geeft alle vereiste toelichtingen bij de uitbreiding van het bestaande kapitaalbelang. Op dit punt bestaat dus nog ruimte om de informatieverschaffing aan gebruikers te verbeteren.

Tweederde van de ondernemingen vermeldt hoeveel aan de overname gerelateerde kosten zij in het boekjaar ten laste van het resultaat heeft gebracht. Activeren van aan de overname gerelateerde kosten als onderdeel van de overnamevergoeding, is niet langer toegestaan. Het effect van de wijziging in de regelgeving op het resultaat voor belastingen is wisselend. Waar de wijziging bij sommige ondernemingen een klein effect heeft, is het effect bij een bijna even grote groep belangrijk. Gezien het effect dat deze kosten kunnen hebben op het resultaat voor het boekjaar, ziet de AFM op dit punt mogelijkheden om de financiële verslaggeving te verbeteren.

Alle ondernemingen presenteren kasstromen uit bedrijfscombinaties als investeringskasstroom. Een grote meerderheid brengt overgenomen geldmiddelen zichtbaar in mindering op de kasstroom die verband houdt met de overnamevergoeding. Dit is een lichte verbetering ten opzichte van het AFM-themaonderzoek Kasstroomoverzicht op de jaarrekeningen 2006.

Een derde van de ondernemingen verantwoordt (mutaties in) voorwaardelijke overnamevergoedingen in verband met acquisities voor 2010. Uit het verloopoverzicht van de goodwill blijkt dat een ruime meerderheid van de betrokken ondernemingen de kostprijs van de bedrijfscombinatie aanpast, in lijn met de 'oude' standaard. Een kleine groep geeft een expliciete toelichting op de verwerkingswijze van (mutaties in) deze voorwaardelijke overnamevergoedingen.

2 Inleiding

Door generiek onderzoek te doen naar bepaalde verslaggevingsaspecten wil de AFM belangrijke aandachtspunten aan de orde stellen. In dit kader heeft de AFM onderzoek gedaan naar de toepassing van de voorschriften voor Bedrijfscombinaties in de financiële verslaggeving over het boekjaar 2010.

IFRS 3 schrijft voor hoe ondernemingen bedrijfscombinaties moeten verwerken. Deze standaard is in 2008 aangepast. Ondernemingen moeten de wijzigingen prospectief toepassen op bedrijfscombinaties waarvoor de overnamedatum valt op of na het begin van de eerste verslaggevingsperiode die op of na 1 juli 2009 aanvangt. Eerdere toepassing is

toegestaan als gelijktijdig de wijzigingen in de Consolidatie-standaard (IAS 27) worden gevolgd.

De International Accounting Standards Board (IASB) heeft bij de invoering van de wijzigingen de verwachting uitgesproken dat zowel opstellers als gebruikers van jaarrekeningen profiteren van gemeenschappelijke, begrijpelijke en afdwingbare grondslagen van hoge kwaliteit voor de verwerking van bedrijfcombinaties. De standaard heeft tot doel de relevantie, betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid te verbeteren van de informatie die een onderneming verstrekt over een bedrijfcombinatie en de gevolgen ervan. Om dat doel te verwezenlijken, legt de standaard principes en vereisten vast voor hoe de overnemende partij:

- a) de verworven identificeerbare activa, de overgenomen verplichtingen en enig belang van derden in de overgenomen partij in haar jaarrekening moet opnemen en waarderen;
- b) de in de bedrijfcombinatie verworven goodwill of een winst uit een voordelige koop moet opnemen en waarderen; en
- c) bepaalt welke informatie ze in de toelichting moet opnemen om de gebruikers van haar jaarrekening in staat te stellen de aard en financiële gevolgen van de bedrijfcombinatie te beoordelen.

De administratieve verwerking van de bedrijfcombinatie is gewijzigd van de purchase method naar de acquisition method (overnamemethode). Bij de acquisition method moet de overnemende partij in vier stappen het volgende bepalen:

- de overnemende partij;
- de overnamedatum;
- de reële waarde van de verworven activa en de overgenomen verplichtingen; en
- de goodwill of de badwill.

De andere belangrijke wijzigingen kunnen als volgt worden samengevat:

- Per overname heeft de onderneming de keuze om de goodwill en daarmee het belang van derden te waarderen volgens de full goodwill of de partiële methode.
- Voorwaardelijke overnamevergoedingen moeten op het moment van overname zo goed mogelijk worden geschat en tegen reële waarde in de balans worden opgenomen, ook wanneer de kans op uitbetaling niet 'more likely than not' is. Latere aanpassingen in voorwaardelijke verplichtingen worden in het resultaat verwerkt. Voorwaardelijke overnamevergoedingen die als eigen vermogen zijn geclassificeerd mogen niet worden geherwaardeerd.
- Verworven identificeerbare activa en overgenomen verplichtingen moeten op overnamedatum tegen hun reële waarde worden gewaardeerd. Vrijwaringsactiva, herworven rechten, beloningen in de vorm van op aandelen gebaseerde beloningen, voor verkoop aangehouden activa, voorwaardelijke verplichtingen, personeelsbeloningen en winstbelastingen vormen een uitzondering op deze hoofdregel.
- Aan de overname gerelateerde kosten komen ten laste van het resultaat van de periode waarin de kosten worden gemaakt en de diensten zijn ontvangen.
- De verwerking van bedrijfcombinaties die in verschillende fasen worden gerealiseerd (step-up-acquisitions) is nader uitgewerkt.
- De toelichtingsvereisten zijn uitgebreid.

De verwachting dat veel ondernemingen de wijzigingen in de standaard voor het eerst zouden toepassen in de jaarrekening over het boekjaar 2010 en de actualiteit van het onderwerp zijn voor de AFM aanleiding geweest om dit onderwerp te selecteren.

3 Doelstellingen van het themaonderzoek, opzet en populatie

Het themaonderzoek Bedrijfscombinaties heeft als doel ondernemingen te stimuleren de kwaliteit van de financiële verslaggeving over bedrijfscombinaties te verbeteren. Daarmee draagt het toezicht van de AFM bij aan het verdiepen van de kennis van het publiek in de ondernemingen wat het functioneren van de kapitaalmarkten bevordert. De verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de financiële verslaggeving ligt vanzelfsprekend primair bij de ondernemingen. Het naleven van de verslaggevingsvoorschriften draagt bij aan het vertrouwen in het bestuur van ondernemingen.

In dit onderzoek heeft de AFM in kaart gebracht welke informatie ondernemingen over bedrijfscombinaties verstrekken. Hierbij is in de jaarrekening 2010 de volgende informatie beoordeeld:

- de informatie in de waarderingsgrondslagen over de verwerking van bedrijfscombinaties;
- de toelichting op bedrijfscombinaties die gedurende het boekjaar zijn ontstaan;
- de toelichting op bedrijfscombinaties die zijn ontstaan in de periode tussen boekjaareinde en het moment van opmaken van de jaarrekening; en
- de verwerking van bedrijfscombinaties in het kasstroomoverzicht.

Daarnaast heeft de AFM beoordeeld in hoeverre ondernemingen de uitgebreidere toelichtingsvereisten naleven in de jaarrekening 2010.

Door middel van een eerder themaonderzoek op de jaarrekeningen 2006 heeft de AFM onderzoek gedaan naar de toepassing van de voorschriften voor het Kasstroomoverzicht (IAS 7). De AFM heeft vergeleken of de presentatie van kasstromen die samenhangen met de verwerving van bedrijfscombinaties verbeterd is.

De AFM moet haar onderzoeken uitvoeren op basis van openbare informatie. Als gevolg hiervan is het voor de AFM niet mogelijk om het volgende te beoordelen:

- De reële waarde van de verworven activa en overgenomen verplichtingen. Ondernemingen zijn niet verplicht om een toelichting te geven op de wijze waarop zij verworven activa en overgenomen verplichtingen identificeren, dan wel op welke wijze zij de reële waarde bepalen.
- Het ontstaan van latente belastingvorderingen en verplichtingen. Ondernemingen moeten verworven activa en overgenomen verplichtingen op het overnamemoment op reële waarde waarderen. De fiscale waarde van deze activa en verplichtingen blijft meestal ongewijzigd. Als gevolg hiervan ontstaat, in overeenstemming met de vereisten van IAS 12 Winstbelastingen, een latente belastingvordering dan wel verplichting. Ondernemingen zijn niet verplicht om een toelichting te geven op de boekwaarde van de verworven activa en overgenomen verplichtingen vlak voor het overnamemoment. Hierdoor is het

voor de AFM niet mogelijk om na te gaan of de waardering op reële waarde zou moeten leiden tot een latente belastingvordering dan wel verplichting.

- Identificatie van transacties met de overgenomen partij die losstaan van de verwerving van activa en de overname van verplichtingen in de bedrijfscombinatie. Bij de wijziging in de standaard heeft de IASB verduidelijkt dat ondernemingen deze transacties afzonderlijk van de bedrijfscombinatie moeten verantwoorden.

De AFM zal ondernemingen vragen stellen wanneer zij uit dit themaonderzoek bij de betreffende onderneming twijfel heeft over de juiste toepassing van de verslaggevingsvoorschriften voor Bedrijfscombinaties. Verder zal zij de uitkomsten van dit themaonderzoek gebruiken bij de risicoanalyse voor de selectie van de financiële verslaggeving 2011 van ondernemingen.

Het themaonderzoek Bedrijfscombinaties is uitgevoerd op de financiële verslaggeving 2010 van naar Nederlands recht opgerichte naamloze vennootschappen met een aandelennotering aan een gereguleerde beurs in de Europese Unie. In het onderzoek zijn alleen de jaarrekeningen betrokken van ondernemingen waar in 2010 of in 2011 maar voor het opmaken van de financiële verslaggeving 2010, één of meerdere bedrijfscombinaties hebben plaatsgevonden die individueel of gezamenlijk materieel zijn. In het boekjaar 2010 heeft circa 18 procent van de aandelenfondsen één of meerdere van deze acquisities gedaan. De tabel toont per index de soorten bedrijfscombinaties.

Tabel 1: Bedrijfscombinaties in 2010 en/of 2011 in de financiële verslaggeving 2010

	Individueel materieel	Gezamenlijk materieel	Beide soorten	Totaal
AEX	7	2	1	10
AMX	6	2	2	10
AScX	6	1	-	7
Lokaal Nederland	9	-	-	9
Andere EU-landen	4	-	1	5
Totaal	<u>32</u>	<u>5</u>	<u>4</u>	<u>41</u>

Acht ondernemingen hebben zowel in 2010 als in 2011 overnames gedaan die individueel of gezamenlijk materieel zijn. Het themaonderzoek Bedrijfscombinaties heeft betrekking op eenenveertig ondernemingen.

Twee van de eenenveertig onderzochte ondernemingen hebben in hun jaarrekening 2009 bedrijfscombinaties verantwoord en toegelicht in overeenstemming met IFRS 3R.

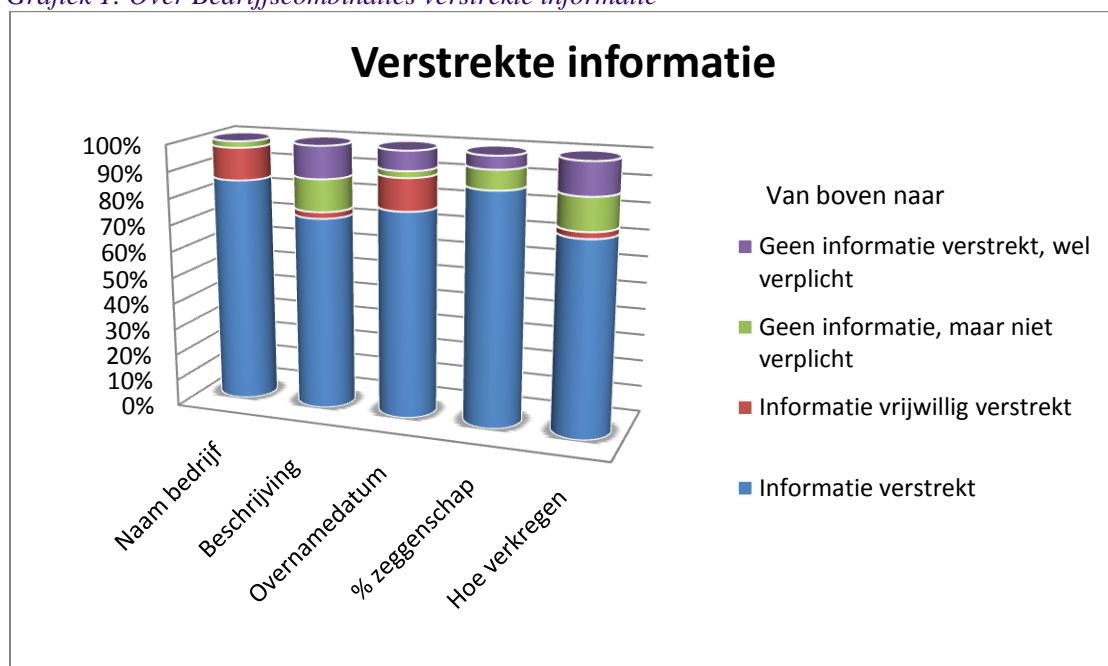
4 Bevindingen

4.1 Grote meerderheid van de ondernemingen geeft de verplichte toelichtingen

Een grote meerderheid van de ondernemingen neemt de verplichte toelichtingen op in haar jaarrekening. De overnemende partij moet informatie verstrekken die gebruikers van haar jaarrekening in staat stelt om de aard en financiële gevolgen van een bedrijfscombinatie te

beoordelen. Om deze doelstelling te bereiken bevat de standaard toelichtingsvereisten. De grafiek toont hoe de onderzochte ondernemingen een deel van deze vereisten naleven. In de volgende paragrafen worden de bevindingen over de naleving van andere belangrijke toelichtingsvereisten behandeld.

Grafiek 1: Over Bedrijfscombinaties verstrekte informatie

Voor bedrijfscombinaties die alleen gezamenlijk van materieel belang zijn, mogen ondernemingen totalen vermelden. De in de grafiek vermelde toelichtingen mogen in dat geval achterwege blijven. Wanneer de informatie wel is opgenomen in de jaarrekening, veronderstelt de AFM dat de informatie op vrijwillige basis is verstrekt. Uit de grafiek blijkt dat ondernemingen vooral de naam en de overnamedatum van de overgenomen partij vrijwillig rapporteren. Het lijkt erop dat ondernemingen deze informatie belangrijk vinden voor gebruikers van de jaarrekening.

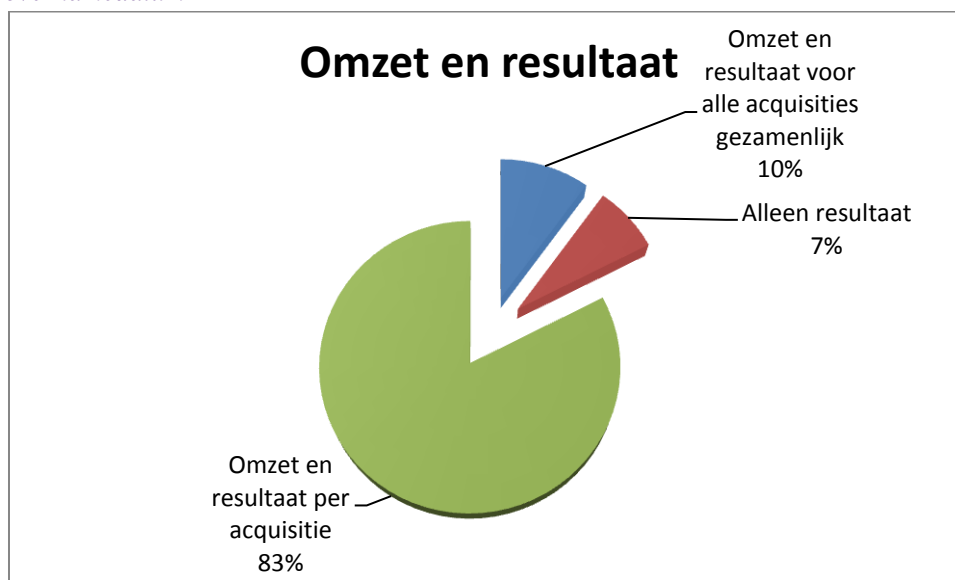
Uit het bovenstaande blijkt dat vrijwel alle ondernemingen de naam van de overgenomen partij vermelden, zelfs wanneer dit niet verplicht is. Een grote meerderheid van de ondernemingen vermeldt, al dan niet vrijwillig, de overnamedatum en het percentage van de verworven zeggenschap in de overgenomen partij. Verder vermeldt ruim driekwart van de ondernemingen een beschrijving van de overgenomen partij en de wijze waarop zij zeggenschap heeft verkregen. De AFM leidt hieruit af dat ondernemingen deze toelichtingsvereisten in grote meerderheid naleven.

4.2 Een grote meerderheid van de ondernemingen vermeldt de omzet en het resultaat sinds de overnamedatum

Een grote meerderheid van de ondernemingen vermeldt per materiële bedrijfscombinatie of voor bedrijfscombinaties die gezamenlijk materieel zijn de omzet en het resultaat van de bedrijfscombinatie sinds de overnamedatum, zoals die zijn opgenomen in de geconsolideerde winst- en verliesrekening. Het vermelden van de omzet is een nieuw toelichtingsvereiste. Het is bemoedigend om te zien dat een grote meerderheid van de

onderzochte ondernemingen opvolging geeft aan dit nieuwe toelichtingsvereiste. Vooral omdat gebruikers van jaarrekeningen in consultatiesessies met de IASB en de FASB rond de invoering van de wijziging in de standaard aangaven het onderscheid tussen organische en aangekochte groei van de onderneming belangrijk te vinden. Het vermelden van de aangekochte omzet en het bijbehorende resultaat in het boekjaar helpt gebruikers om dit onderscheid te maken.

Grafiek 2: Vermelding van resultaat en omzet per materiële bedrijfscombinatie sinds de overnamedatum

4.3 Bij een grote meerderheid van de ondernemingen is de overnamevergoeding duidelijk

Bij een grote meerderheid van de ondernemingen is de reële waarde op de overnamedatum van de totale overnamevergoeding per materiële bedrijfscombinatie of groep van gezamenlijk materiële bedrijfscombinaties, duidelijk. Deze ondernemingen vermelden of de totale overnamevergoeding, of een duidelijke specificatie van de verschillende onderdelen van de overnamevergoeding. In het laatste geval kan de totale overnamevergoeding berekend worden door de verschillende componenten bij elkaar op te tellen. Ongeveer een achtste van de ondernemingen heeft één of meerdere onderdelen van de overnamevergoeding niet toegelicht.

Bijna de helft van de ondernemingen geeft aan dat de overnamevergoeding geheel of gedeeltelijk op een later tijdstip verschuldigd is. Ongeveer de helft van deze groep ondernemingen geeft aan dat de verplichting een voorwaardelijk karakter heeft. Dit zijn meestal overnamevergoedingen die afhankelijk zijn van het al dan niet behalen van een vooraf vastgestelde winstdoelstelling. Bij een hele kleine groep is duidelijk dat de verplichting een vast bedrag betreft. De AFM moet haar onderzoek op basis van openbare informatie uitvoeren. Daarom kan zij niet beoordelen of de verplichtingen bij de andere ondernemingen al dan niet een voorwaardelijk karakter hebben. Geen van de betrokken ondernemingen geeft alle vereiste toelichtingen voor voorwaardelijke overnamevergoedingen.

Ondernemingen moeten wijzigingen in de reële waarde van voorwaardelijke overnamevergoedingen die aangemerkt zijn als verplichting, opnemen in het resultaat van het boekjaar waarin de wijziging zich voordoet. Gezien het effect dat een wijziging in een voorwaardelijke overnamevergoeding kan hebben op het resultaat, is de AFM van mening dat ondernemingen in toekomstige jaarrekeningen meer aandacht moeten geven aan deze toelichtingsvereisten.

4.4 Een ruime meerderheid van de ondernemingen licht verworven activa en overgenomen verplichtingen per categorie toe

Ondernemingen moeten op het overnamemoment de verworven identificeerbare activa, de overgenomen verplichtingen en het belang van derden in de bedrijfscombinatie opnemen en waarderen. Het verschil tussen de overnamevergoeding en de toegerekende bedragen vertegenwoordigt de gerealiseerde goodwill of badwill. Driekwart van de ondernemingen licht de op de overnamedatum opgenomen bedragen per categorie van verworven activa en overgenomen verplichtingen toe. Bij individuele posten ligt het beeld genuanceerder. Hieronder zijn deze bevindingen nader uiteen gezet. Gezien het belang en het speciale karakter van deze activa zijn de bevindingen over immateriële vaste activa afzonderlijk opgenomen in paragraaf 4.5.

Verworven activa en overgenomen verplichtingen

Driekwart van de ondernemingen vermeldt de op de overnamedatum opgenomen bedragen voor elke categorie van verworven activa en overgenomen verplichtingen, voor elke materiële bedrijfscombinatie en/of per groep van bedrijfscombinaties die gezamenlijk materieel zijn. In de overige jaarrekeningen treft de AFM het volgende aan:

- alleen een uitsplitsing van de activa naar vast en vlottend;
- alleen een uitsplitsing van de verplichtingen naar kort- en langlopend; en/of
- ondernemingen die de toelichting voor meerdere individueel materiële bedrijfscombinaties gezamenlijk geven.

Dit is niet correct. De standaard vereist expliciet een uitsplitsing naar categorieën verworven activa en overgenomen verplichtingen per individueel materiële bedrijfscombinatie.

Administratieve verwerking wel of niet afgerond bij overnames in het boekjaar

Een kwart van de ondernemingen geeft aan dat de eerste administratieve verwerking van één of meerdere bedrijfscombinaties bij het opmaken van de jaarrekening 2010 nog niet voltooid is. De waarderingsperiode mag niet langer duren dan één jaar vanaf de overnamedatum. de AFM leidt hieruit af dat slechts een beperkt aantal ondernemingen in haar jaarrekening 2011 een eventuele wijziging van de toerekening van de overnamevergoeding van in 2010 aangegane bedrijfscombinaties, zal rapporteren.

Administratieve verwerking wel of niet afgerond bij overnames na het boekjaareinde

Bij de bedrijfscombinaties die ontstaan zijn na het boekjaareinde, maar voor het opmaken van de jaarrekening liggen de verhoudingen anders. Bij geen van deze bedrijfscombinaties is alle vereiste informatie opgenomen in de jaarrekening. Hieruit leidt de AFM af dat de verwerking van deze bedrijfscombinaties nog niet afgerond is. Driekwart van de betrokken ondernemingen geeft een toelichting op de informatie die niet kon worden verstrekt en de redenen waarom dit niet mogelijk is. De meest genoemde reden is de korte periode tussen de overnamedatum en de datum van het opmaken van de jaarrekening.

Goodwill of badwill

Driekwart van de ondernemingen geeft aan welk bedrag aan goodwill of badwill de onderneming heeft verantwoord per materiële bedrijfscombinatie of per groep van bedrijfscombinaties die gezamenlijk materieel zijn. Een groep van gelijke omvang, maar niet van gelijke samenstelling geeft een kwalitatieve beschrijving van de factoren waaruit de opgenomen goodwill bestaat. Als belangrijke factoren noemt een meerderheid van de ondernemingen verwachte synergie en ervaring van het personeel. Daarnaast vermelden ondernemingen factoren als verwachte groei, toegang tot nieuwe geografische markten en verbreding van de marktpositie.

Overgenomen vorderingen

Een ruime meerderheid van de ondernemingen vermeldt de reële waarde van de vorderingen op het overnamemoment. Een derde van deze groep ondernemingen rapporteert tevens de bruto contractuele vordering en de beste schatting van de contractuele kasstroom die naar verwachting niet zal worden geïnd. In reactie op commentaren op de conceptversie van de wijzigingen in de standaard voor Bedrijfscombinaties heeft de IASB deze toelichtingsvereisten opgenomen in de definitieve versie. Mede in dit licht is de AFM van mening dat ondernemingen deze toelichtingsvereisten in toekomstige jaarrekeningen beter moeten naleven.

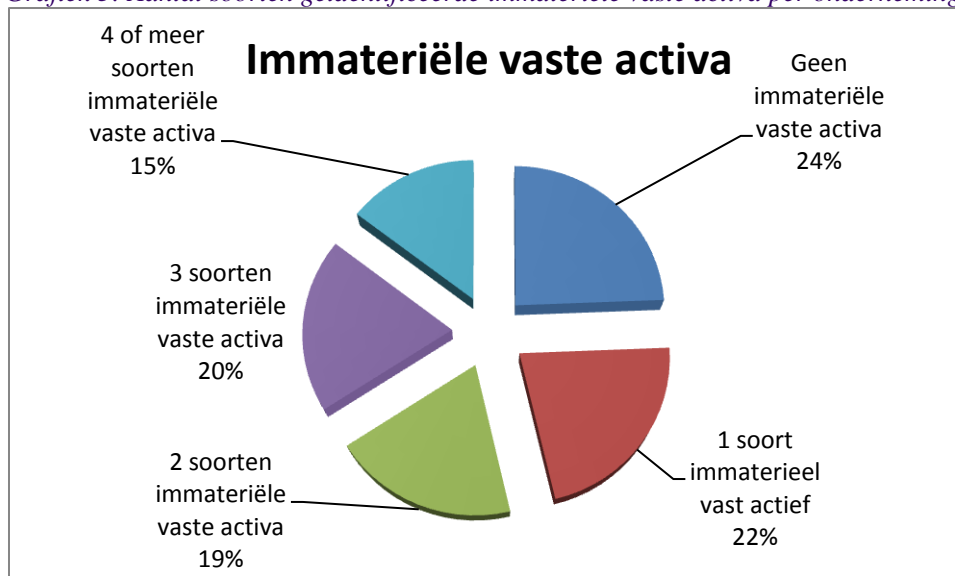
Overgenomen voorwaardelijke verplichtingen

Opmerkelijk is dat slechts een hele kleine groep ondernemingen informatie verstrekt over overgenomen voorwaardelijke verplichtingen. Geen van de onderzochte ondernemingen geeft een toelichting dat voorwaardelijke verplichtingen niet zijn opgenomen, omdat zij de reële waarde niet betrouwbaar kan bepalen. Ondernemingen die deze informatie presenteren, geven toelichtingen over voorwaardelijke overnamevergoedingen die de overgenomen partij nog verschuldigd was voor eerder gedane acquisities en over voorzieningen voor garanties, claims, juridische procedures en belastinggeschillen. Omdat de AFM haar onderzoek op basis van openbare informatie moet uitvoeren, kan zij niet beoordelen of de overgenomen voorwaardelijke verplichtingen terecht niet zijn toegelicht.

4.5 Een meerderheid van de ondernemingen identificeert immateriële vaste activa

Driekwart van de ondernemingen identificeert en waardeert één of meerdere immateriële vaste activa bij de verwerking van bedrijfscombinaties. Ongeveer de helft van alle onderzochte ondernemingen geeft een toelichting op de voornaamste reden voor het aangaan van de bedrijfscombinatie. In vrijwel alle gevallen sluiten de geïdentificeerde soorten immateriële vaste activa aan bij de voornaamste reden voor het aangaan van de bedrijfscombinatie. Slechts in een enkel geval verwacht de AFM op basis van de voornaamste reden meer soorten immateriële vaste activa.

Grafiek 3: Aantal soorten geïdentificeerde immateriële vaste activa per onderneming

De overnemende partij moet vanaf de overnamedatum de verworven identificeerbare activa, de overgenomen verplichtingen en enig belang van derden in de overgenomen partij afzonderlijk van de goodwill verantwoorden. Dit kan er toe leiden dat de overnemende partij bepaalde activa opneemt die de overgenomen partij voorheen niet als activa in haar jaarrekening had opgenomen. De overnemende partij neemt bijvoorbeeld de verworven identificeerbare immateriële vaste activa op die de overgenomen partij niet als activa in haar jaarrekening opnam, omdat ze die intern ontwikkelde en de gerelateerde uitgaven als lasten in haar winst- en verliesrekening opnam. De standaard geeft hierbij merknamen, octrooien en klantenrelaties als voorbeelden.

De belangrijkste geïdentificeerde immateriële vaste activa zijn klantenbestanden en klantenrelaties, merknamen, merkrechten (of hieraan gerelateerde grootheden) en software. In de specifiek aangeduide categorie 'anders' is een variëteit aan soorten immateriële vaste activa opgenomen, zoals technologie, databases, ontwikkelingskosten en non-concurrentiebedingen. Een kleine groep ondernemingen identificeert en waardeert immateriële vaste activa, maar geeft niet duidelijk aan welk soort immaterieel vast actief zij heeft onderkend.

Tabel 2: Aantal ondernemingen met geïdentificeerde soorten immateriële vaste activa per index

	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Buitenland EU	Totaal
Klanten	5	6	3	5	-	19
Merken	5	3	4	2	1	15
Software	4	2	2	1	1	10
Orderportefeuille	-	2	1	2	-	5
Patenten	1	-	2	-	-	3
Uitgavenrechten	2	-	-	1	-	3
Anders	3	1	4	2	3	13
Onbekend	1	4	1	1	-	7

Een speciale categorie immateriële vaste activa betreft herworven rechten. De standaard geeft richtlijnen voor het onderkennen en verwerken van herworven rechten. Herworven rechten zijn rechten die de overnemende partij aan de overgenomen partij had toegekend en die zij met de bedrijfscombinatie opnieuw verwerft. Voorbeelden van dergelijke rechten zijn het recht op het gebruik van de handelsnaam in het kader van een franchiseovereenkomst of een recht om de technologie van de overnemende partij te gebruiken. De standaard geeft aan dat een herworven recht een identificeerbaar immaterieel vast actief is dat afzonderlijk van de goodwill moet worden opgenomen. Geen van de onderzochte ondernemingen identificeert een immaterieel vast actief dat voortkomt uit een herworven recht.

4.6 Een grote meerderheid van de ondernemingen heeft bij overnames waar een belang van derden ontstaat een voorkeur voor verantwoording van goodwill volgens de partiële methode

Bijna de helft van de ondernemingen heeft in 2010 één of meerdere overnames gedaan waarbij op het overnamemoment een belang van derden in de bedrijfscombinatie ontstond. Alle betrokken ondernemingen vermelden het op de overnamedatum opgenomen bedrag van het belang van derden. Driekwart van de betrokken ondernemingen bepaalt de goodwill op basis van de partiële methode.

De overnemende partij moet voor elke bedrijfscombinatie het belang van derden in de overgenomen partij waarderen op reële waarde of tegen het evenredige deel van het belang van derden in de geïdentificeerde netto activa (partiële methode). Bij het op reële waarde waarderen van het belang van derden komt ook de goodwill op dit belang van derden tot uitdrukking in de jaarrekening van de overnemende partij. Bij de partiële methode komt de goodwill op het belang van derden niet tot uitdrukking. Deze keuzemogelijkheid bestaat op overnamedatum en kan voor iedere acquisitie afzonderlijk worden gemaakt. De keuze beïnvloedt in alle periodes na de overnamedatum de waardering van het belang van derden en de toets op bijzondere waardedaling van de goodwill. Ondernemingen moeten vervolgovernames van het belang van derden verwerken als een transactie tussen aandeelhouders. Hierbij kan geen aanvullende goodwill worden verantwoord. Het verschil tussen de boekwaarde van het belang van derden en de overnameprijs moet ten gunste of ten laste van de reserves van de onderneming worden gebracht.

De keuze op het overnamemoment kan daarmee voor langere tijd effect hebben op de balansverhoudingen en de solvabiliteit van de onderneming. De voor- en nadelen van beide waarderingmethodes kunnen verschillen afhankelijk van de verwachte ontwikkeling van de bedrijfscombinatie. De AFM verwacht daarom dat ondernemingen per bedrijfscombinatie een keuze maken voor één van beide waarderingmethodes.

Het volgende voorbeeld illustreert de impact van de wijze van goodwill bepalen.

Tabel 3: Verwerking van belang van derden

Op 1 januari 2010 verkrijgt onderneming A 70% van de aandelen van onderneming B. De overnamevergoeding bedraagt € 700. De reële waarde van het 30%-belang van derden wordt geschat op € 350. De reële waarde van het saldo van de identificeerbare verworven activa en overgenomen verplichtingen bedraagt op de overnamedatum € 800. De goodwill bij A kan op twee manieren worden verwerkt:

	Belang van derden tegen reële waarde (volledige goodwill)	Belang van derden tegen proportioneel aandeel in de netto activa van de overgenomen partij (partiële goodwill)
Belang van derden	€ 350	€ 240 (30% * € 800)
Goodwill	€ 250 (€ 700 + € 350 - € 800)	€ 140 (€ 700 - 70% * € 800)

Als onderdeel van het consolidatieproject van de IASB heeft een herziening van de toelichtingsvereisten ten aanzien van belangen van derden plaatsgevonden. Deze toelichtingen zijn bedoeld om de gebruiker van de jaarrekening in staat te stellen een beter begrip te krijgen van de effecten van deze belangen van derden op de financiële positie, financiële resultaten en kasstromen. De toelichtingsvereisten binnen de nieuwe standaard over Toelichting op belangen in andere ondernemingen (IFRS 12) zijn uitgebreider dan de eisen zoals opgenomen in de huidige Consolidatie-standaard (IAS 27). Uit de jaarrekening kan meestal niet worden afgeleid op welke posten de belangen van derden betrekking hebben. Beleggers geven aan dat zij geïnteresseerd zijn in het antwoord op deze vraag, zodat zij zelfstandig een eigen oordeel kunnen vellen over het effect van belangen van derden op de diverse ratio's. Door middel van een themaonderzoek op de jaarrekeningen 2011 wil de AFM een nulmeting uitvoeren om na te gaan hoe ondernemingen de belangen van derden toelichten.

4.7 Een kwart van de onderzochte ondernemingen realiseerde in 2010 een overname in fasen

Een kwart van de ondernemingen was in 2010 bij één of meerdere bedrijfscombinaties betrokken waarin zij voor het moment van overname al eerder een niet-controlerend kapitaalbelang bezat. Driekwart van deze ondernemingen geeft een toelichting op de reële waarde van dit belang op het moment van overname. Een kleine meerderheid van deze ondernemingen rapporteert het bedrag van het resultaat dat voortkomt uit de aanpassing van de boekwaarde van het belang naar reële waarde. Ongeveer de helft van de betrokken ondernemingen licht toe in welke post van de winst- en verliesrekening dit resultaat is verwerkt.

In een bedrijfscombinatie die in verschillende fasen wordt gerealiseerd moet de overnemende partij de boekwaarde van haar voorheen aangehouden belang in de overgenomen partij aanpassen naar de reële waarde op de overnamedatum. Het resultaat dat daaruit voortvloeit, moet zij in het boekjaar waarin het controlerende belang ontstaat in de winst- en verliesrekening opnemen. Gezien het effect dat de waardeaanpassing op het resultaat voor het boekjaar kan hebben, is de AFM van mening dat ondernemingen in de toekomst meer aandacht moeten besteden aan het voldoen aan deze toelichtingsvereisten.

4.8 De wijziging in de verwerking van aan de overname gerelateerde kosten heeft een wisselend effect op het resultaat voor belastingen

Een ruime meerderheid van de ondernemingen vermeldt hoeveel aan de overname gerelateerde kosten zij ten laste van het resultaat voor het boekjaar heeft gebracht. Activeren van aan de overname gerelateerde kosten als onderdeel van de overnamevergoeding, is niet langer toegestaan. Het effect van de wijziging in de regelgeving op het resultaat voor belastingen is wisselend. Waar de wijziging bij sommige ondernemingen een klein effect heeft, is het effect bij een bijna even grote groep belangrijk.

Aan de overname gerelateerde kosten zijn uitgaven die de overnemende partij doet om een bedrijfscombinatie tot stand te brengen. Deze uitgaven omvatten bijvoorbeeld honoraria voor adviseurs, juristen, accountants, taxateurs, experts en consultants. De overnemende partij moet deze uitgaven verwerken als lasten in de periode waarin de diensten worden ontvangen. Activeren van deze uitgaven als onderdeel van de overnamevergoeding, is niet langer toegestaan.

Om het effect van de gewijzigde verwerkingswijze van de aan de overname gerelateerde kosten te meten, heeft de AFM de gerapporteerde kosten afgezet tegen de overnamevergoeding en het resultaat voor belasting over 2010. De tabel toont de uitkomsten van dit onderzoek. In de eerste kolom staan de uitkomsten voor de gerapporteerde kosten als percentage van het resultaat voor belastingen over 2010. In de tweede kolom staan de uitkomsten voor de gerapporteerde kosten als percentage van de overnamevergoeding.

Tabel 4: Aantal ondernemingen per percentagegroep van aan de overname gerelateerde kosten ten opzicht van het resultaat voor belastingen over 2010 en de overnamevergoeding

	Resultaat voor belasting over 2010	Overnamevergoeding
0,0% - 0,5%	8	5
> 0,5% - 1,0%	3	7
> 1,0% - 1,5%	2	3
> 1,5% - 2,0%	4	2
> 2,0% - 2,5%	1	3
> 2,5% - 3,0%	4	2
> 3,0% - 5,0%	1	2
> 5,0%	5	4
Aan de overname gerelateerde kosten onbekend	13	13
Totaal aantal ondernemingen	<u>41</u>	<u>41</u>

4.9 Alle ondernemingen presenteren kasstromen als gevolg van bedrijfscombinaties als investeringskasstroom

Alle ondernemingen (100 procent) presenteren in hun kasstroomoverzicht de kasstroom als gevolg van de overname van dochterondernemingen of andere bedrijfsonderdelen als afzonderlijke kasstroom binnen de kasstromen uit investeringsactiviteiten. Bij een grote meerderheid van de ondernemingen (85 procent) kan een aansluiting gemaakt worden tussen de betreffende kasstroom uit investeringsactiviteiten en de toelichting op bedrijfscombinaties. Uit deze aansluiting blijkt dat deze ondernemingen de overgenomen geldmiddelen in mindering hebben gebracht op de totale kasstroom uit overname van dochterondernemingen of andere bedrijfsonderdelen. Deze uitkomsten zijn iets beter dan de uitkomsten uit het AFM-themaonderzoek op de jaarrekeningen 2006. Hieruit blijkt dat de verslaggeving van kasstromen als gevolg van de overname van dochterondernemingen of andere bedrijfsonderdelen, licht verbeterd is ten opzichte van het boekjaar 2006.

Door middel van een eerder themaonderzoek op de jaarrekeningen 2006 heeft de AFM onderzoek gedaan naar de toepassing van de voorschriften voor het Kasstroomoverzicht (IAS 7). In de rapportage over dit onderzoek staat dat 80 procent van de ondernemingen de kasstroom als gevolg van de overname van dochterondernemingen of andere bedrijfsonderdelen als afzonderlijk kasstroom binnen de kasstromen uit investeringsactiviteiten, presenteert. Terwijl 74 procent van de ondernemingen de overgenomen geldmiddelen in mindering heeft gebracht op de totale kasstroom uit overname van dochterondernemingen of andere bedrijfsonderdelen.

De standaard voor het Kasstroomoverzicht geeft aan dat de afzonderlijke presentatie van kasstromen die voortkomen uit investeringsactiviteiten belangrijk is, omdat deze kasstromen een indicatie geven van de mate waarin uitgaven zijn gedaan voor middelen die bedoeld zijn om toekomstige baten en kasstromen te genereren.

4.10 Een ruime meerderheid van de ondernemingen verwerkt mutaties in voorwaardelijke overnamevergoedingen van ‘oude’ bedrijfscombinaties volgens de ‘oude’ standaard

Een derde van de ondernemingen verantwoordt in 2010 (mutaties in) voorwaardelijke overnamevergoedingen die verband houden met bedrijfscombinaties die ontstaan zijn vóór het boekjaar 2010. Een achtste van de betrokken ondernemingen geeft een expliciete toelichting op de wijze waarop (mutaties in) deze voorwaarde overnameverplichtingen zijn verwerkt. Uit mutaties in gerelateerde balansposten blijkt dat bij een ruime meerderheid van de betrokken ondernemingen de verwerking van mutaties in de voorwaarde overnameverplichtingen nog volgens de ‘oude’ standaard plaatsvindt. Dit is vooral zichtbaar in het mutatieoverzicht van de goodwill aangezien de ‘oude’ standaard voorschreef dat de kostprijs van de bedrijfscombinatie aangepast moest worden voor mutaties in de voorwaardelijke overnamevergoeding. Van de overige groep is niet met zekerheid vast te stellen op welke wijze deze voorwaardelijke overnamevergoedingen zijn verwerkt.

Uit het voorgaande leidt de AFM af dat een ruime meerderheid van de betrokken ondernemingen de wijzigingen in de voorschriften voor Bedrijfscombinaties prospectief toepast in overeenstemming met de overgangsbepalingen. Een meer expliciete toelichting

op de verwerkingswijze van (mutaties in) materiële voorwaardelijke overnamevergoedingen die verband houden met bedrijfscombinaties die ontstaan zijn vóór de toepassing van de wijzigingen in de standaard, zou de AFM toejuichen.

Autoriteit Financiële Markten

T 020 797 2000 | F 020 797 3800

Postbus 11723 | 1001 GS AMSTERDAM

www.afm.nl

De tekst in deze brochure is met zorg samengesteld en is informatief van aard. U kunt er geen rechten aan ontleen. Door besluiten op nationaal en internationaal niveau is het mogelijk dat de tekst niet langer actueel is wanneer u deze leest. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is niet aansprakelijk voor de eventuele gevolgen – zoals bijvoorbeeld geleden verlies of gederfde winst – ontstaan door acties ondernomen naar aanleiding van deze brochure.